

entuzjaści edukacji

*Uwarunkowania
Decyzji
Edukacyjnych*

Uwarunkowania zachowań gospodarstw domowych w kontekście polityki lokalnej

**Wpływ polityki lokalnej na zachowania
gospodarstw domowych**

Anna Baczko-Dombi, Agata Komendant-Brodowska,
Tomasz Zajac

Warszawa, 18 maja 2015

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE

*entuzjaści
edukacji*

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Struktura prezentacji

- Cel analiz
- Podejście teoretyczne
- Wybrane wyniki dotyczące:
 - zróżnicowania dostępu do oferty edukacyjnej
 - decyzji edukacyjnych dotyczących dzieci w kontekście dostępu do placówek edukacyjnych i opiekuńczych
- Rekomendacje

Cel

- Punkt wyjścia: duże znaczenie miejsca zamieszkania dla aktywności edukacyjnej i ścieżek edukacyjnych
 - M.in. Herbst, Sobotka 2014; Rószkiewicz, Saczuk, (red.) 2014; Baczko-Dombi, Żółtak 2012; Sztanderska, Drogosz-Zabłocka, Minkiewicz 2007
- Cel – lepsze zrozumienie zależności między cechami miejsca zamieszkania a decyzjami edukacyjnymi:
 - analiza uwarunkowań lokalnych na przykładzie decyzji dotyczących dzieci (do 15-go roku życia)
- Decyzje o inwestycjach w infrastrukturę edukacyjną – na poziomie samorządowym – polityka lokalna kształtuje ofertę edukacyjną dla dzieci

Model teoretyczny

- Teoria racjonalnego wyboru:
 - Metodologiczny indywidualizm
 - Racjonalny aktor
- Problem - nierówności edukacyjne – makro-rezultat decyzji indywidualnych
 - Uwarunkowania lokalne – kształtowanie sytuacji decyzyjnej jednostek przez ograniczenia instytucjonalne, sytuację zastaną (1)

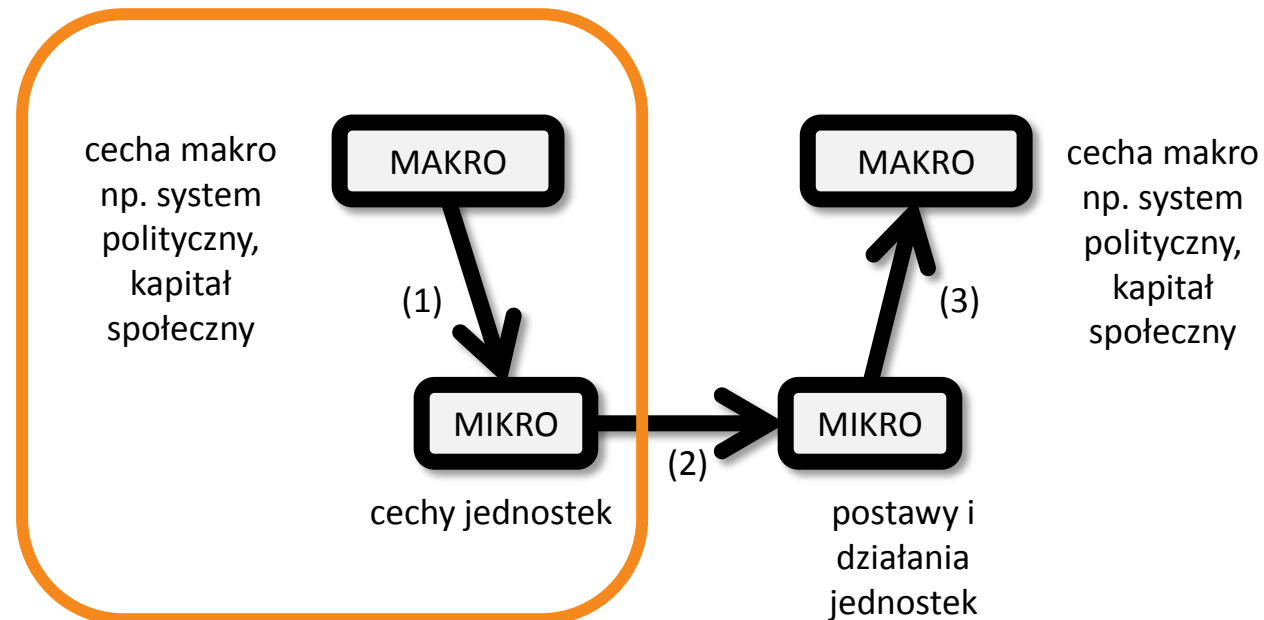
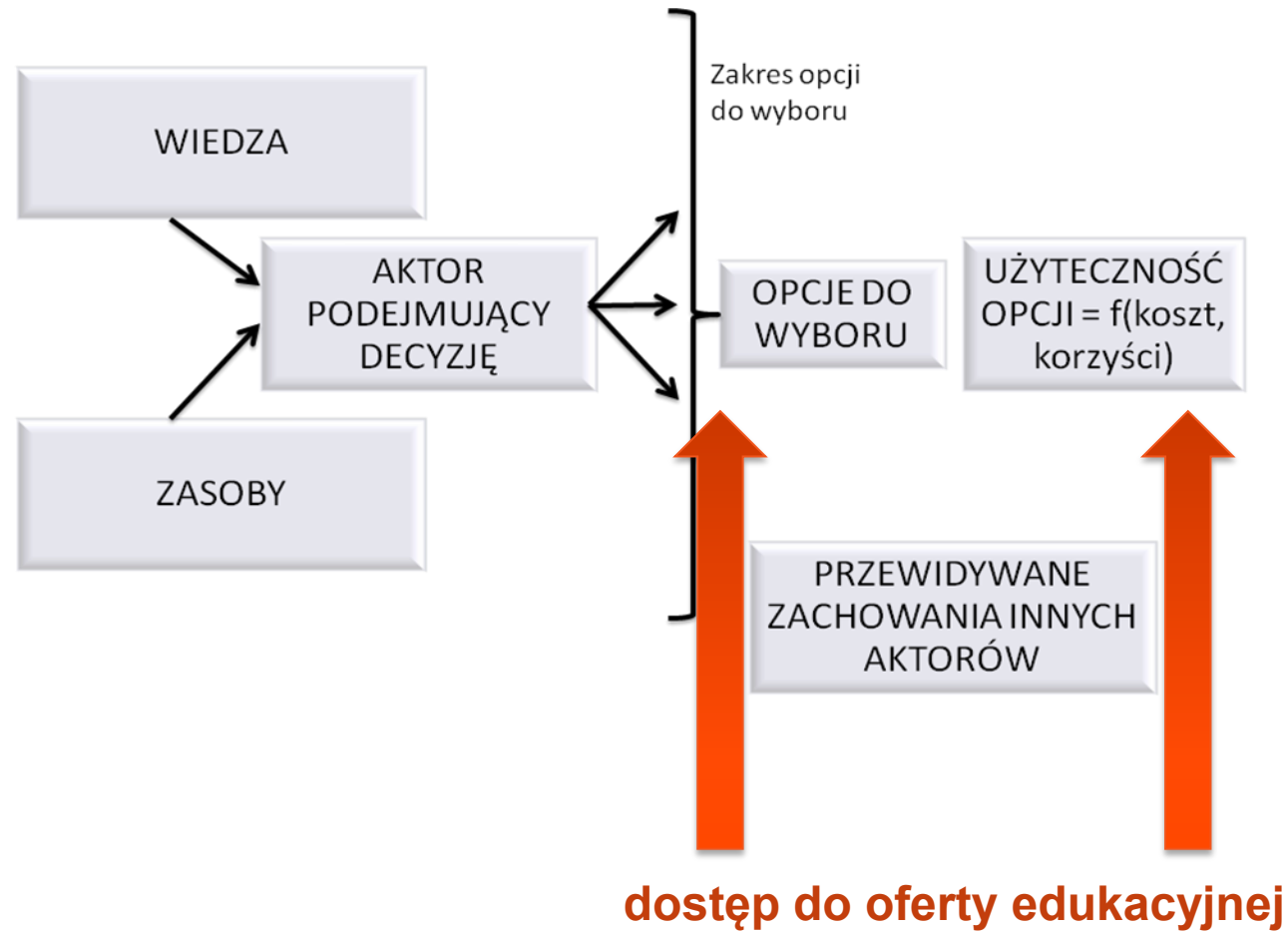

diagram łączący poziomy mikro-makro: Coleman, 1986

Model teoretyczny

Model ogólny – decyzja jednostki
(gospodarstwa domowego)

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE

entuzjaści
edukacji

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Model teoretyczny dla lokalnych uwarunkowań decyzji edukacyjnych

- **Bliskość placówki** to bardzo istotne kryterium podejmowania decyzji edukacyjnych
- Lokalne uwarunkowania określają **liczbę dostępnych opcji** – zarówno przy wyborze konkretnej placówki jak i planowaniu całej ścieżki edukacyjnej. Mogą modyfikować **strukturę kosztów związanych z wyborem edukacyjnym, ale też korzyści związanych np. z ukończeniem placówki jakiegoś typu** (np. w związku z popytem w środowisku lokalnym na danego typu usługi).
- **Na koszty wyboru pewnych opcji edukacyjnych wpływ ma** nie tyle wielkość miejscowości (albo to czy dana osoba mieszka na wsi czy w mieście), ale cechy miejsca zamieszkania, a więc **dostępność pewnego typu szkoły w okolicy gospodarstwa domowego, możliwość dojazdu do tego typu szkoły, czas i koszty dojazdu**. A te wprawdzie są powiązane z wielkością miejscowości, ale nie wprost.

**Subiektywna ocena dostępności oferty edukacyjnej –
perspektywa mikro**

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE

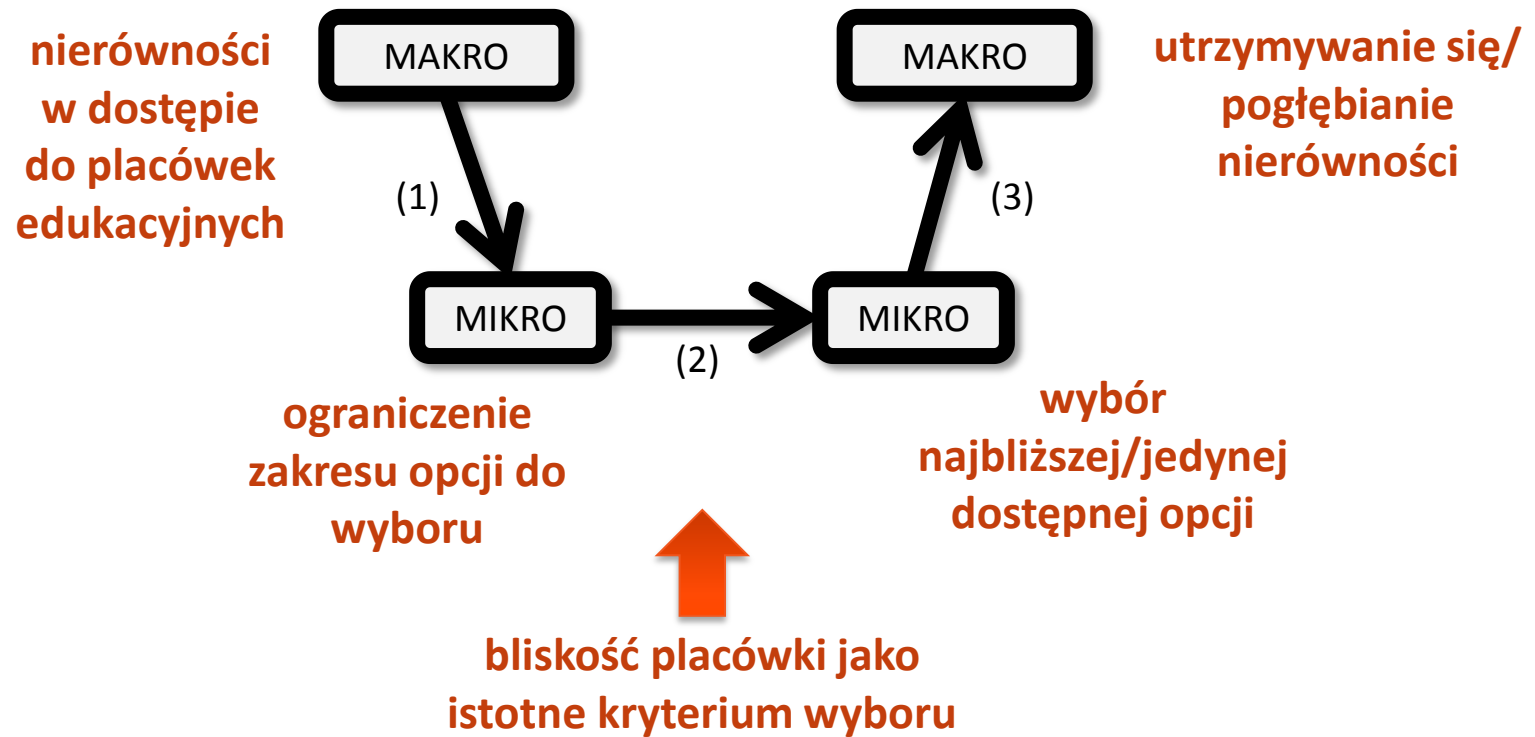
entuzjaści
edukacji

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Uwarunkowania lokalne i nierówności

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE

entuzjaści
edukacji

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

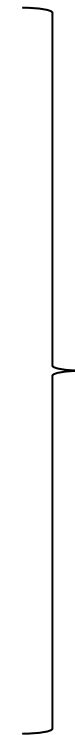

Subiektywna ocena podaży instytucji edukacyjnych w najbliższej okolicy

Poniżej znajduje się lista różnych typów szkół i placówek związanych z edukacją. Proszę wskazać, które z nich znajdują się w okolicy, w której Pana/Pani mieszka (obszar, po którym zwyczajowo porusza się Pan/Pani w życiu codziennym):

- żłobek (lub klubu malucha itp. dla dzieci w wieku 1-3 lata)
- przedszkole
- szkoła podstawowa
- gimnazjum
- szkoła ponadgimnazjalna (np. liceum, technikum, szkoły zawodowej)
- szkoła policealna
- uczelnia publiczna
- uczelnia niepubliczna
- szkoła językowa
- biblioteka
- uniwersytet trzeciego wieku

**Wskaźnik
dostępu do
edukacji***

Uwaga metodologiczna: pytania o lokalne uwarunkowania decyzji edukacyjnych były zadawane tylko w drugiej fali badania, zatem niemożliwe jest uwzględnienie zmian w czasie. Prezentowane dane mają charakter przekrojowy.

*Liczba instytucji edukacyjnych w najbliższej okolicy; 0-9), z wyłączeniem UTW

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE

entuzjaści
edukacji

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Nierówności w dostępie do edukacji 1/3

- subiektywna ocena podaży instytucji edukacyjnych **w najbliższej okolicy** jest w dość dużym stopniu zbieżna w klasę wielkości miejscowości
- w obrębie wszystkich kategorii występuje dość **wyraźne zróżnicowanie**

Klasa miejscowości zamieszkania	Wskaźnik dostępu do oferty edukacyjnej*	Odchylenie standardowe
gmina wiejska	3,2	2,4
miasto do 20 tys.	6,0	1,7
miasto 20-100 tys.	7,0	2,2
miasto 100-200 tys.	7,0	2,3
miasto 0,2-0,5 mln	6,4	2,4
miasto powyżej 0,5 mln	7,1	2,2
Ogółem	5,6	2,8

*Liczba instytucji edukacyjnych w najbliższej okolicy; 0-9), z wyłączeniem UTW

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE

entuzjaści
edukacji

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Nierówności w dostępie do edukacji 2/3

- W ocenie oferty edukacyjnej dla dzieci do 15. roku życia bardzo wyraźny jest podział na instytucje związane z kształceniem nieobowiązkowym (połączonym z funkcjami opiekuńczymi) a szkołą podstawową i gimnazjum.
- Silne zróżnicowanie w zależności od wielkości miejscowości

Czy jest w okolicy...?	gmina wiejska	miasto do 20 tys.	miasto 20-100 tys.	miasto 100-200 tys.	miasto 0,2-0,5 mln	miasto powyżej 0,5 mln
żłobek (lub klub malucha itp. dla dzieci w wieku 1-3 lata)	15%	54%	68%	67%	61%	76%
przedszkole	68%	95%	94%	93%	92%	93%

UDE, gospodarstwa domowe, 2015

Nierówności w dostępie do edukacji 3/3

- Obok zróżnicowania dostępności placówki w okolicy:
 - Zróżnicowanie dostępności miejsc w placówce (etap edukacji nieobowiązkowej)

	Dzieci w wieku przedszkolnym	Miejsca w placówkach wychowania przedszkolnego (z punktami przedszkolnymi, itd.)	Miejsca w przedszkolach	Dzieci w wieku 3-6 na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego	Dzieci w wieku 3-6 na jedno miejsce w przedszkolu
Ogółem	1684439	1035777	986333	1,6	1,7
Miasto	968500	775114	755945	1,2	1,3
Wieś	715900	260663	230388	2,7	3,1

GUS, 2014

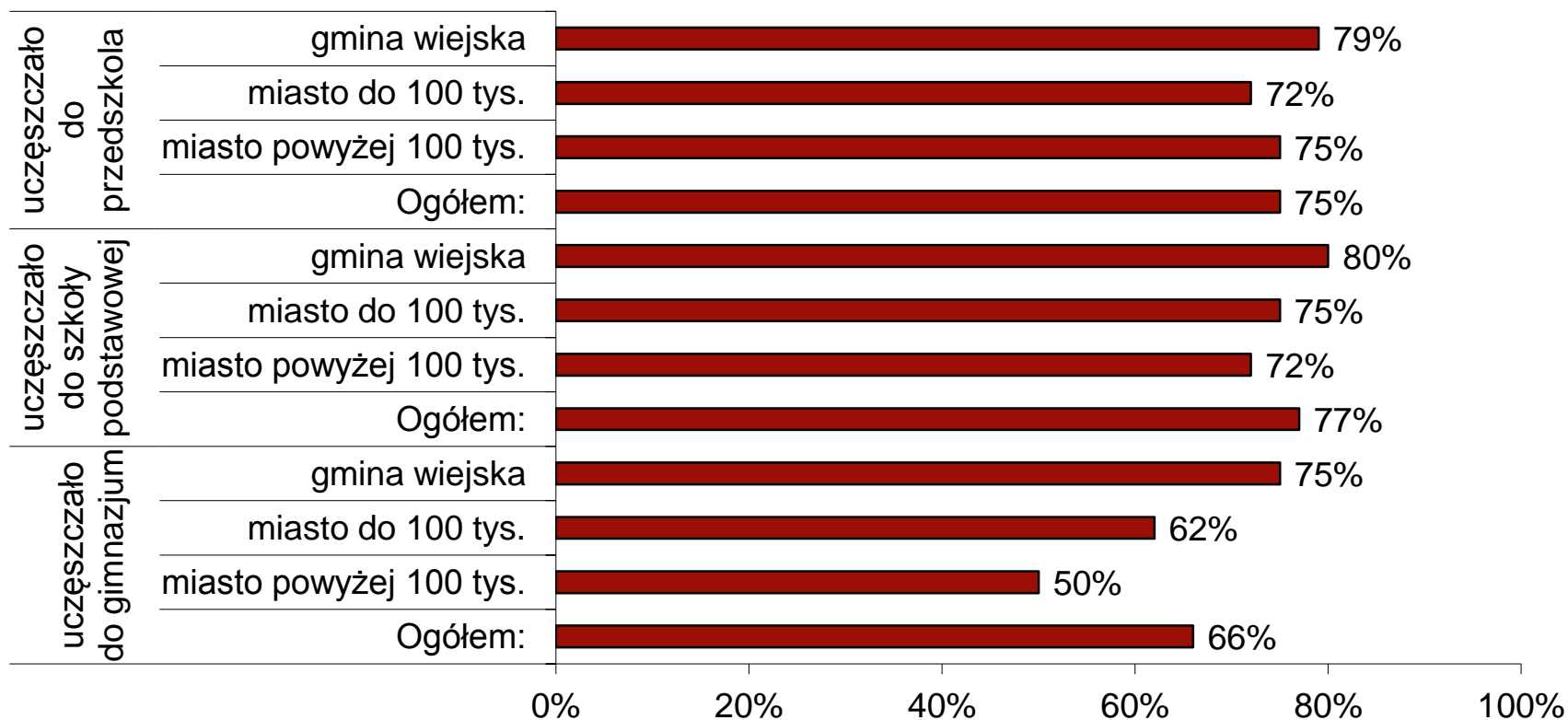
- Zróżnicowanie odległości od placówki: odsetek uczniów dowożonych do szkół podstawowych na wsi: 28%, w miastach 5%, do gimnazjów: na wsi 46%, w miastach: 11% (GUS, 2014)

Kryteria wyboru placówki edukacyjnej

- Zdecydowanie **najważniejszym kryterium stosowanym w wyborze placówki edukacyjnej dla dzieci**, określanym często przez badanych jako kryterium decydujące, jest **bliskość miejsca zamieszkania i/lub łatwość dojazdu**.

bliskość dojazdu jako kryterium decydujące o wyborze placówki*

*Odsetek rodziców dzieci uczęszczających do poszczególnych typów placówek

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE

entuzjaści
edukacji

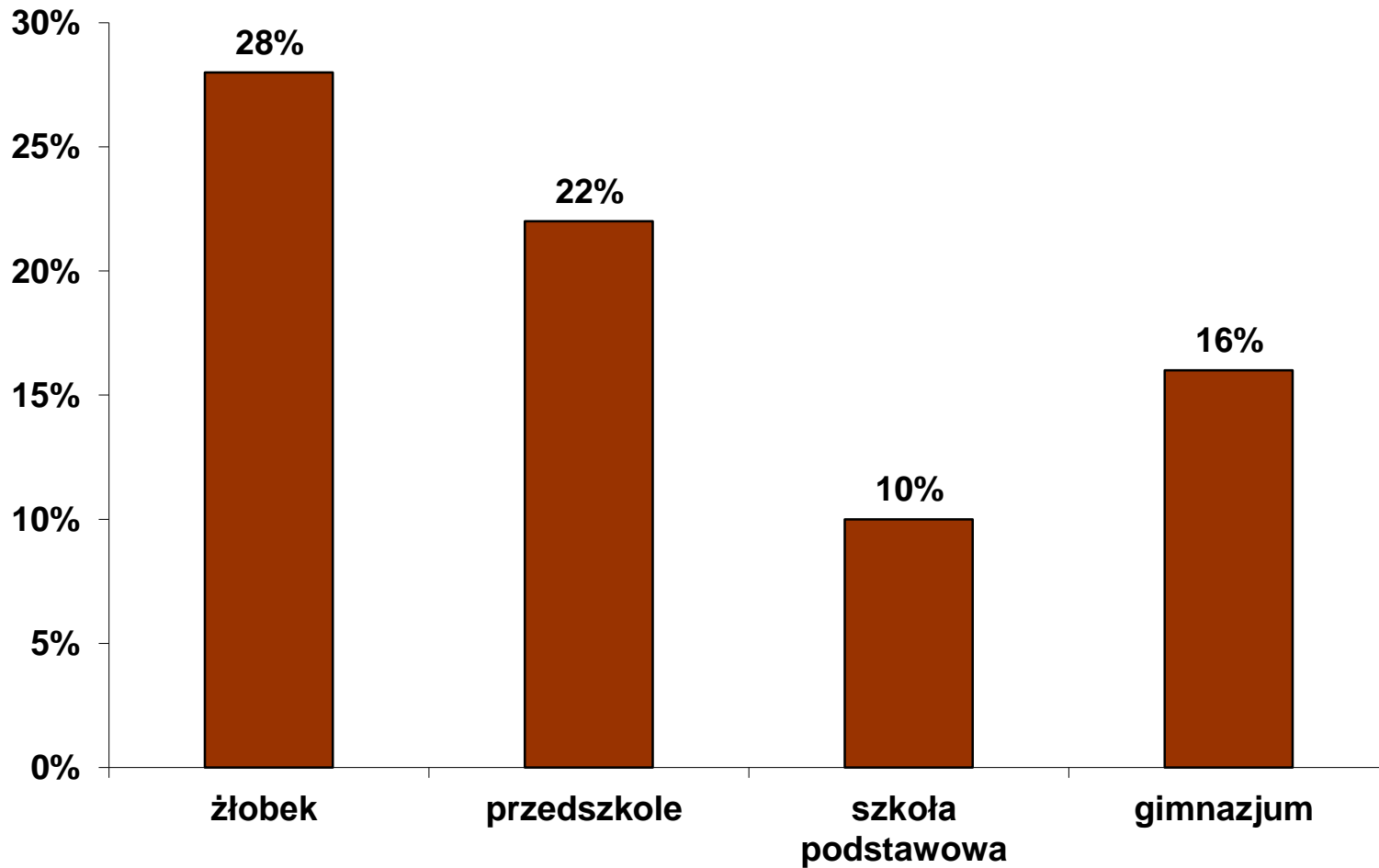
UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Ograniczenie zakresu dostępnych opcji

Odsetek dzieci, w przypadku których brano pod uwagę więcej niż jedną placówkę

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE

entuzjaści
edukacji

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

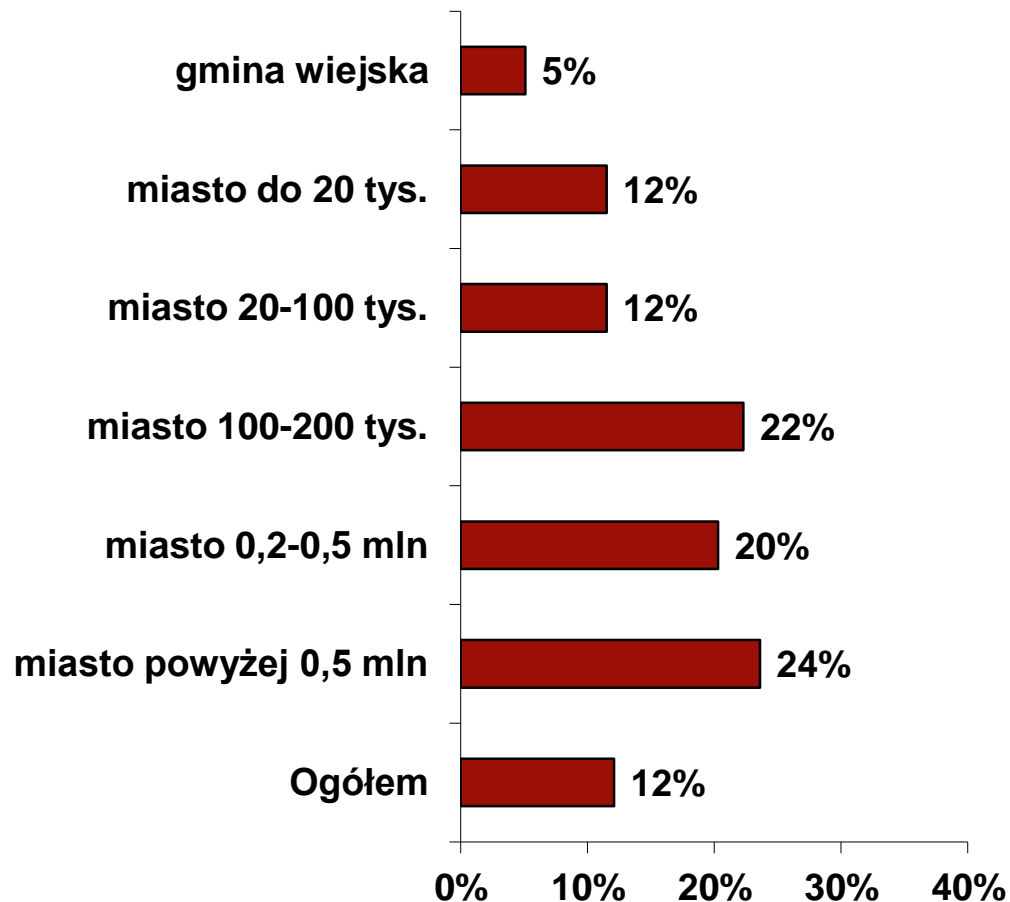

Przykłady nierówności 1/4 : uczęszczanie do żłobka

Czy w roku szkolnym 2013/2014 dziecko uczęszczało do żłobka/przedszkola?

Dzieci do trzeciego roku życia

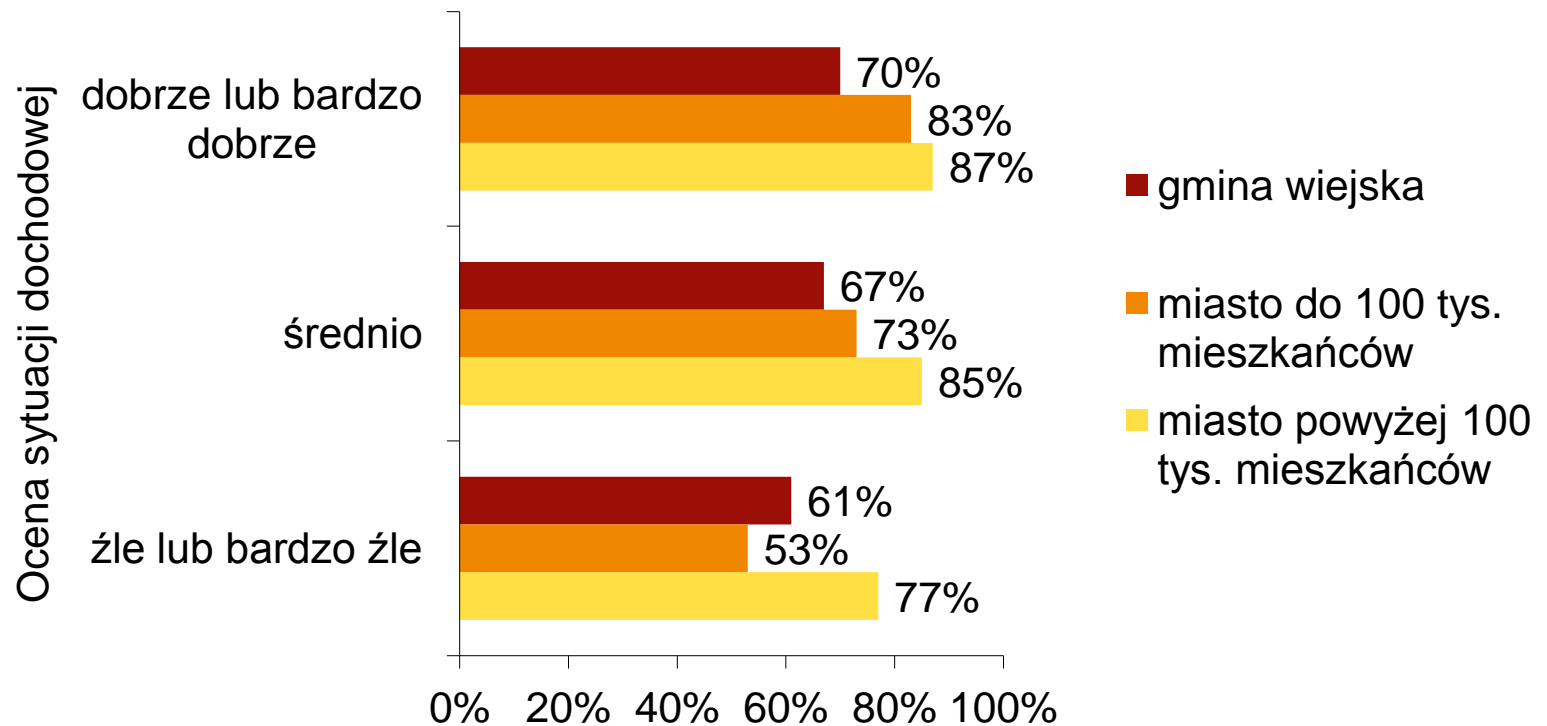
- W przypadku instytucji edukacyjno-opiekuńczych przeznaczonych dla dzieci do trzeciego roku życia **lokalne uwarunkowania de facto kształtują sytuację decyzyjną rodziców.**
- Żłobek lub przedszkole:
 - W okolicy nie ma placówki (żłobek lub przedszkole) → 3% uczęszcza
 - W okolicy jest placówka (żłobek lub przedszkole) → 14% uczęszcza
- Efekt dla samych żłobków:
 - W okolicy nie ma żłobka → 1% uczęszcza
 - W okolicy jest żłobek → 9% uczęszcza
- Różnice te występują niezależnie od wielkości miejscowości

Przykłady nierówności 2/4: uczęszczanie do przedszkoli

odsetek dzieci uczęszczających do przedszkola w zależności od miejsca zamieszkania i wskaźnika oceny sytuacji dochodowej rodziny

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE

entuzjaści
edukacji

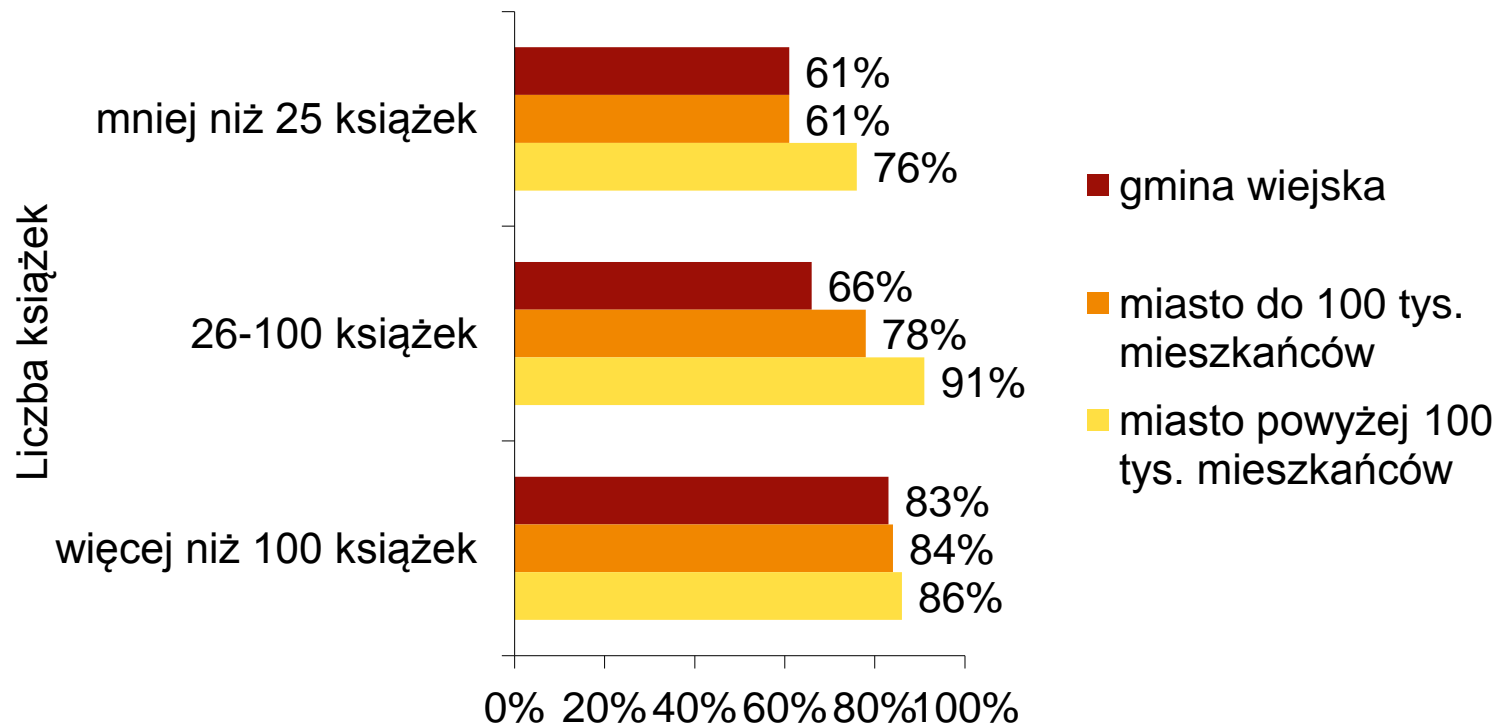
UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Przykłady nierówności 2/4: uczęszczanie do przedszkoli

odsetek dzieci uczęszczających do przedszkola w zależności od miejsca zamieszkania i wskaźnika kapitału kulturowego (liczba książek w gosp.dom.)

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE

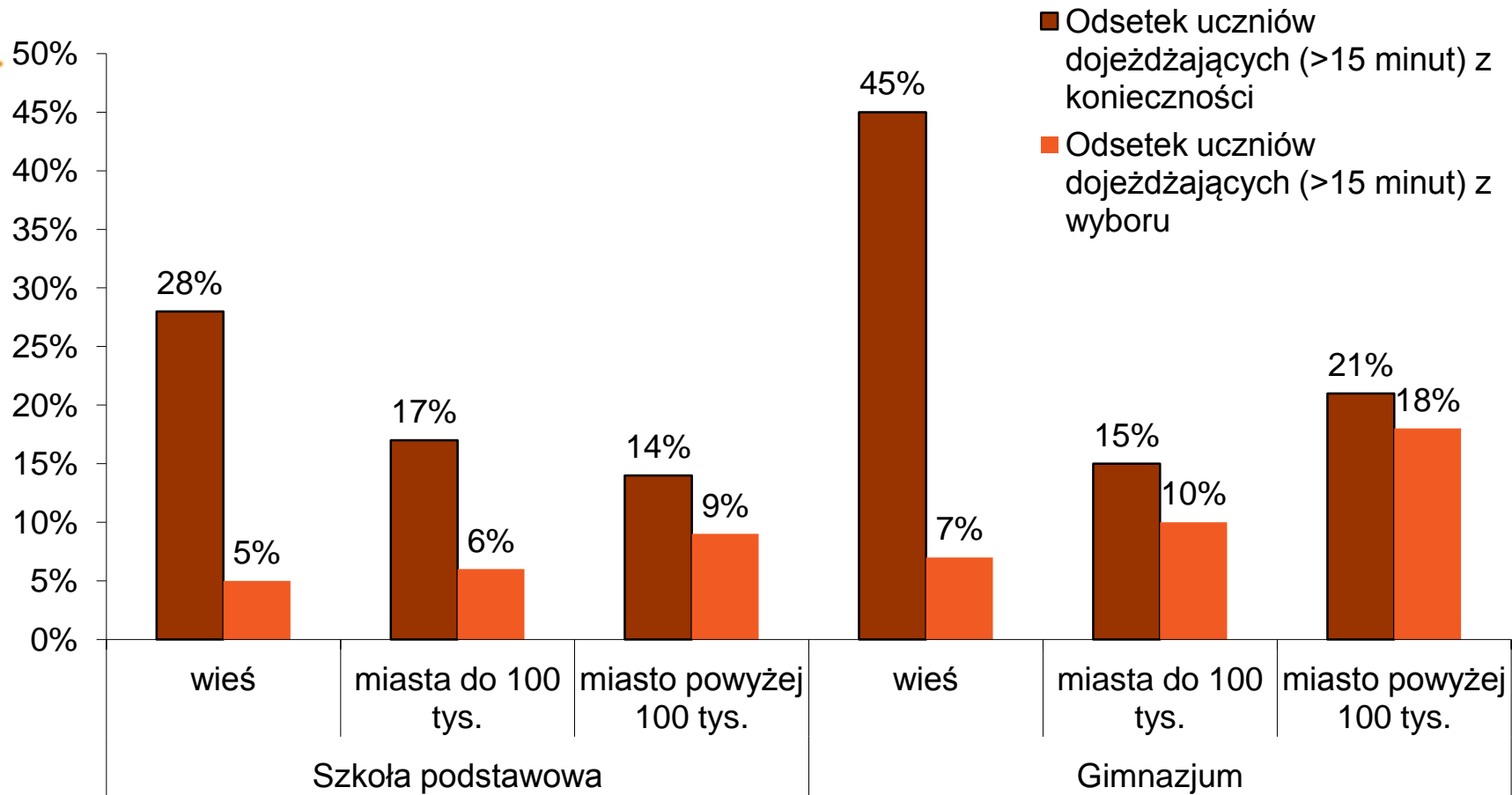

entuzjaści
edukacji

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Przykłady nierówności 3/4: dojazdy do szkoły

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE

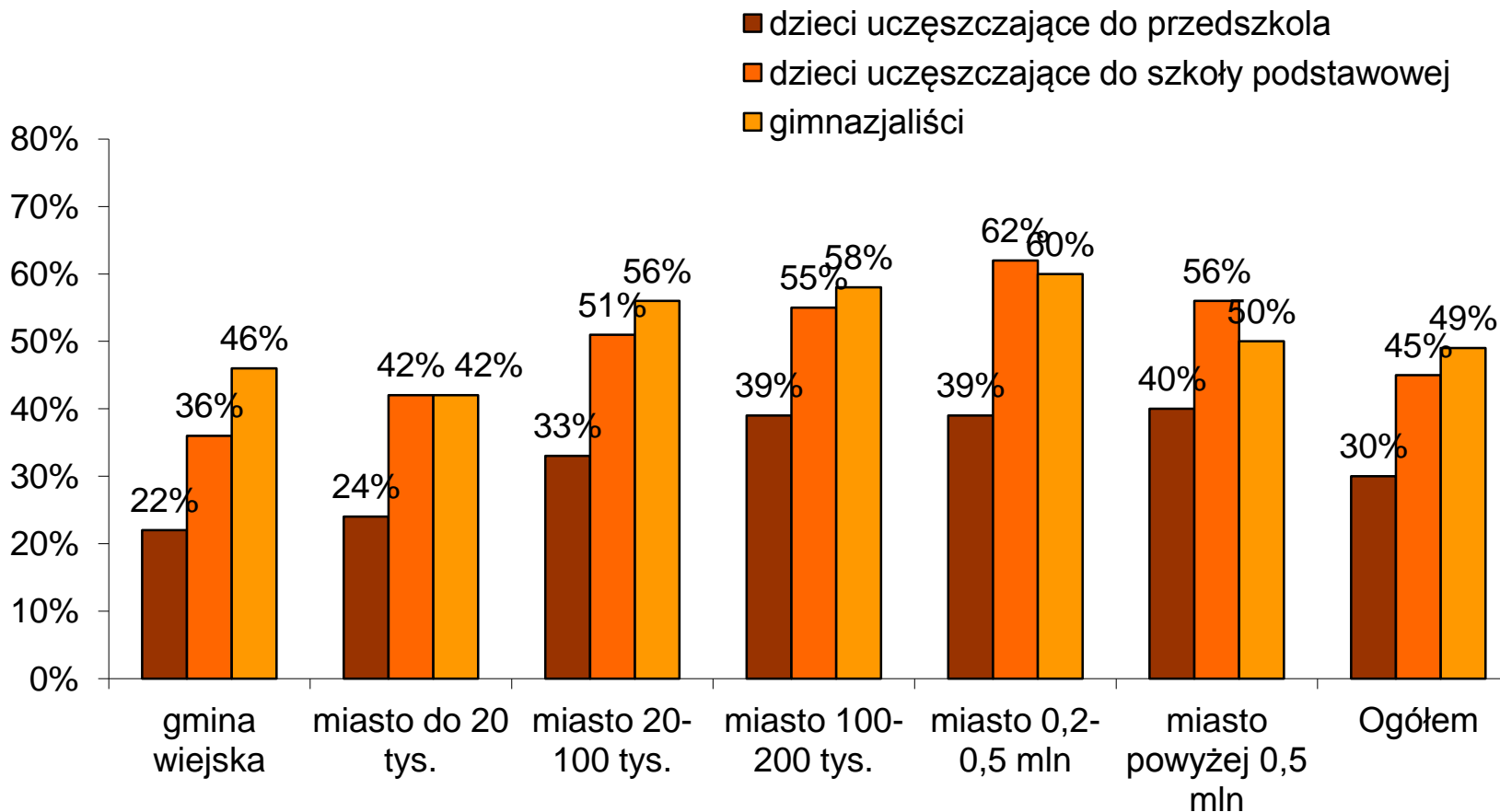
entuzjaści
edukacji

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Przykłady nierówności 4/4: zajęcia pozalekcyjne

Odsetek dzieci uczęszczających na zajęcia pozalekcyjne

Uwarunkowania lokalne wpływają też na udział dzieci w zajęciach pozalekcyjnych. Na wsi i w małych miejscowościach znacząco mniej dzieci w nich uczestniczy.

Podsumowanie i rekomendacje 1/2

- Mimo niżu demograficznego należy **rozwijać ofertę edukacyjną**, tak by uzupełniać ją szczególnie na wsi, w małych miejscowości, a w większych miastach w ramach dzielnic, a nawet osiedli. **Rozwój oferty powinien opierać się na analizie potrzeb lokalnych**. Ze względu na rolę, jaką odległość od placówki edukacyjnej odgrywa przy podejmowaniu decyzji, warto pracować nad rozszerzaniem oferty edukacyjnej właśnie na tak rozumianym poziomie lokalnym.
- Na **decyzje dotyczące dzieci do piętnastego roku życia** wpływają szeroko rozumiane zasoby rodziny, m.in. sytuacja finansowa oraz kapitał kulturowy, jednak nawet biorąc pod uwagę te cechy gospodarstwa domowego, **znaczenie uwarunkowań lokalnych nadal jest wyraźne**.
- Brak dostępu do miejsc w żłobkach i placówkach wychowania przedszkolnego bardzo silnie ogranicza możliwość podejmowania jakichkolwiek decyzji edukacyjnych – zarówno dotyczących dzieci jak i samych dorosłych. Wyniki analiz dostarczają kolejnych argumentów za **rozwijaniem sieci przedszkoli i żłobków** (lub placówek pełniących podobną funkcję), **szczególnie na wsi**.

Rekomendacje 2/2

- Ze względu na bardzo wyraźnie widoczne zjawisko ograniczenia przez uwarunkowania lokalne możliwości wyboru placówek edukacyjnych, rekomendowana jest szczególna **dbałość o jakość już istniejących instytucji edukacyjnych, np. poprzez rozwijanie systemów wsparcia szkół w pracy nad jakością nauczania**. Dotyczy to przede wszystkim szkół podstawowych i gimnazjów znajdujących się na wsi i w mniejszych miejscowościach.
- **Wspieranie inicjatyw związanych z prowadzeniem zajęć pozalekcyjnych w małych miejscowościach**, szczególnie tych oddalonych od większych ośrodków. Dobrym pomysłem może być tu np. wspieranie bibliotek w takiej działalności ze względu na powszechny dostęp do takich placówek.

entuzjaści edukacji

Uwarunkowania
Decyzji
Edukacyjnych

Dziękujemy

„Badanie jakości i efektywności edukacji oraz instytucjonalizacja zaplecza badawczego”

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Instytut Badań Edukacyjnych

ul. Górczewska 8, 01-180 Warszawa

tel.: (22) 241 71 00, e-mail: ibe@ibe.edu.pl

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE

entuzjaści
edukacji

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

